

Milošević en het Maasmeisje: wat medicatie al niet vermag

Zijn expertise droeg bij aan de vrijlating van Lucia de B. En aan het ontmaskeren van Milošević bij zijn strategie om een hypertensie te induceren. De forensische toxicologie en farmacologie zijn niet weg te denken uit de Nederlandse misdaadhistorie. Donald Uges: “Bij een plotse dood na vreemd gedrag is obductie altijd aan te raden.”

Auteur **Mariël Croon**

De rechercheur die erbij stond toen de toen nog jonge apotheker-toxicoloog Donald Uges de oogbol van een lijk puncteerde, braakte zijn Chinese maaltijd over zijn broek. De Groningse emeritus hoogleraar klinische en forensische toxicologie had het oogbolvocht nodig om het kaliumgehalte te bepalen. Hoe hoger het kalium, dat vrijkomt uit de ontbindende cellen, hoe langer de persoon dood is. Met deze kennis haalde Uges later een van de ‘bewijzen’

DONALD UGES STUDEERDE AF IN 1973, WAS DRIE JAAR LATER GESPECIALISEERD ALS ZIEKENHUISAPOTHEKER EN WERD HOOFD VAN HET TOXICOLOGISCH EN FARMACEUTISCH LABORATORIUM IN GRONINGEN.

onderuit in de zaak tegen verpleegkundige Lucia de B.: het verhoogde kaliumgehalte van een van de overleden patiënten. Het NFI had over het hoofd gezien dat het oogbolvocht pas de vierde dag post mortem was afgenomen. “Op die dag is de kaliumconcentratie even hoog als de eerste dag bij een vergiftiging”, vertelt Uges. Het kalium als bewijs voor moord kwam daarmee te vervallen. Evenals de digoxinespiegel. Uges: “Dat was gemeten in het ingedampte bloed op een gaasje. Ook was de route van het gaasje onbekend.” Na haar vrijspraak kreeg hij een bedankbrief van Lucia de B.

Getuige-deskundige

In zijn veertig jaar durende carrière trad Uges als getuige-deskundige op in talrijke geruchtmakende zaken, zoals het Maasmeisje en de zaak tegen een oud-president (S. Milošević, red.). Uges studeerde af in 1973, was drie jaar later gespecialiseerd als ziekenhuisapotheker, werd hoofd van het toxicologisch en farmaceutisch laboratorium in het Algemeen, Provinciaal, Stads en Academisch ziekenhuis Groningen. Zijn eerste sectie door forensisch patholoog prof. Hadders woonde hij “kokhalzend” bij, vertelt hij. Groningen voerde als enige provincie zelf gerechtelijke obducties uit. Vanwege het oorlogsverleden van de directeur en patholoog-anatoom van het Laboratorium Voor Gerechtelijke Pathologie in Den Haag wilden de Gronin-

1899

1900

1901

1902

1903

Bayer introduceert Aspirine als middel tegen koorts en pijn. Oprichting van de Coöperatieve Apothekers Vereeniging De Onderlinge Pharmaceutische Groothandel (OPG) door 91 apothekers: één vrouw en negentig mannen.

Het *Pharmaceutisch Weekblad* wordt het officiële orgaan van de Nederlandsche Maatschappij ter Bevordering der Pharmacie.

Hulpverleners
werkten jaren langs
elkaar heen

'Vrijspraak
Lucia moet
een les zijn'

Slobodan Milosevic in de rechtszaal

'Lering trekken uit
zaak-Lucia

DONALD UGES HAALDE ONDER MEER EEN VAN DE 'BEWIJZEN' ONDERUIT IN DE ZAAK TEGEN VERPLEEGKUNDIGE LUCIA DE B.

gers niet van zijn diensten gebruikmaken. Uges woonde talloze secties bij. Maar juist zijn klinische ervaring maakte hem tot een goede forensisch toxicoloog, vindt hij: "Ik zou nooit fulltime bij het NFI willen werken. Alleen forensische zaken zijn me te eenzijdig, daar doe je te weinig kennis mee op. Mijn ervaring in de kliniek, zoals de *therapeutic drug monitoring* (TDM), kon ik voortdurend gebruiken bij mijn forensische werk."

Uges vindt zichzelf meer forensisch farmacoloog dan toxicoloog, zeker nu er zoveel zaken in het nieuws zijn waarbij advocaten geneesmiddelgebruik aangrijpen om strafvermindering te bepleiten. "We bevinden ons op glad ijs", vindt Uges. "Die advocaten kijken in de bijsluiters op internet, vinden daar als (zeldzame) bijwerking 'agressie', en voeren dit – al dan niet met succes – aan om strafvermindering te bepleiten. Maar agressie door medicatie leidt zelden tot moord of doodslag. Een niet kritisch voorgeschreven geneesmiddel zou in enkele gevallen agressie kunnen induceren, maar het tegenovergestelde komt veel vaker voor."

"Er zijn 1,5 miljard mensen die fluoxetine gebruiken en er

AGRESSIE DOOR MEDICATIE LEIDT ZELDEN TOT MOORD OF DOODSLAG

worden miljoenen moorden gepleegd. Statistisch gezien moet daarbij sprake zijn van overlap. 'Mijn cliënt was altijd zo lief, en deed nooit wat', beweert iedere advocaat. Zou je dan de arts moeten aanklagen voor het voorschrijven? En als hij het niet voorschrijft en iemand pleegt een moord, moet je dan deze arts aanklagen omdat hij het niet heeft voorgeschreven? Heel lastig. Feitelijk zou je bij iedereen afzonderlijk moeten testen hoe hij of zij reageert met en zonder het geneesmiddel."

Hoewel Uges vindt dat het geneesmiddel te vaak wordt aangemerkt als excuus, heeft het hem toch verbaasd dat in de zaak van het 'Maasmeisje' de behandelend arts nooit is aangeklaagd. De 12-jarige Gessica werd in stukjes gehakt door haar vader, die onder psychiatrische behandeling stond. "De vader was van therapie veranderd en is daar vermoedelijk niet goed bij begeleid."

Cocaïne en rifampicine

Bij een plotse dood waarbij het slachtoffer zich kort daarvoor vreemd gedroeg, is obductie altijd aan te raden, vindt Uges. "Zoals bij de keurige jongen die het huis uit rende en zich doodreed tegen een boom. Hij bleek een hoge cocaïne-spiegel te hebben en een tweede leven te leiden als coke-dealer. De ouders wisten van niets. Of de man die dood gevonden werd en bij wie ik strychnine vond in het bloed. De weduwe vroeg me of ik dat niet aan de verzekering wilde vertellen. Dat zijn lastige zaken."

In de zaak in het voormalig Joegoslavië-Tribunaal ontdekte Uges dat bovengenoemde verdachte rifampicine in zijn bloed had – de man was niet bekend met tuberculose. Junkies in Zwitserland gebruikten het middel om snel de methadon te metaboliseren, zodat ze nog diezelfde middag hun vertrouwde shot heroïne konden nemen. Deze verdachte gebruikte het waarschijnlijk om snel zijn anti-hypertensiva te metaboliseren en zo zijn tensie op te jagen. De buitenlandse pers verkondigde dat Nederlanders niet eens in staat waren een hoge bloeddruk te behandelen. De rifampicine-ontdekking werd wereldnieuws. ■

1904

1905

1906

1907

1908

Friedrich Stolz is in staat kunstmatig
adrenaline te produceren.